

Ahol nem az egység, hanem a kétség az úr

Az önmagát geopolitikaiként definiáló Európai Bizottság lassan a mandátuma végéhez közeledik. Egy év ugyan még hátravan a működéséből, azonban ez az idő már kevés lesz ahhoz, hogy alapvetően meg tudja változtatni a működésével kapcsolatban eddig kialakult értékeléseket. Különösen úgy, hogy éppen a külpolitika és a geopolitika területén újra és újra rá is erősít a már eddig kirajzolódó tendenciákra. Így van ez a Hamász és Izrael között kirobbant konfliktus megítélésével kapcsolatban is.

Nagy tervekkel indult és magasra tört az Ursula von der Leyen által vezetett Bizottság 2019. december 1-jén. Noha már mandátumuk elején egymást követték azok a nehézségek, amelyek először csak jelképesen, aztán a koronavírus-járvány megérkezésével ténylegesen is a tervek megvalósításának korlátaira figyelmeztették az intézmény tagjait és vezetését, az elmúlt négy évben mindvégig hangsúlyos elem maradt az a törekvés, hogy létrehozzák a jövő számára a külpolitikában egy nyelvet beszélő Európai Uniót.¹

A közös kihívásokra adott egységes válasz kialakítása nem várt kudarcokkal is szembesült, amikor az egyes külpolitikai válságokban a tagállamok képtelenek voltak azonos álláspontot kialakítani. Mindez erősítette azt az egyébként is erős érzést, miszerint az Európai Unió egységes geopolitikai szerepvállalása még túl korai. Az Iránnal, Kínával vagy Oroszországgal kialakítandó kapcsolatrendszer minőségéről alapvetően más elképzeléssel bíró országok látszólag hamar kerültek azonos álláspontra az orosz–ukrán háború kitörése után. Ám ez az akarategység sokkal inkább az agresszió vállalhatatlan voltának volt köszönhető, mintsem annak, hogy a tagállamok külpolitikai érdekei közeledtek volna egymáshoz az integráció előrehaladásának eredményeként.

Érezte ezt a nehézséget az Európai Bizottság, ám úgy gondolta, hogy az egységesedés folyamatát gyorsítani lehet azzal, ha a külpolitikai együttműködésben megszüntetik a hagyományos egyhangú döntéshozatalt, és minősített

¹ NAVRACSICS 2022.

többségi döntéshozatalra térnek át. A terv még nem valósult meg, ám – első-sorban a Bizottság tagjainak köszönhetően – folyamatosan a közeljövő napi-rendjén szerepel.²

Az életet azonban nehéz felülrni. Miközben a jövő mérnökei az egységes fellépésű, többségi döntéshozatallal működő, globális szerepet vállaló Európai Uniót tervezik, a legújabb közel-keleti konfliktus ismét arra figyelmeztet, hogy egy új külpolitikai helyzet nagyon könnyen idéz elő meghasonlást nem csupán a tagállamok között, de a Bizottság berkeiben is.

Az Izrael ellen a Hamász által elkövetett terrortámadás utáni napokban Várhelyi Olivér reagált először tettekkkel a Bizottság tagjai közül, amikor bejelentette, hogy az Európai Unió azonnali hatállyal felfüggeszti a palesztinoknak nyújtott eddigi támogatásokat.³ A lépés sokakat meglepett a tagállamok közül, Franciaország és Spanyolország rövidesen közölte is, hogy nem ért egyet a biztos döntésével.

Az egység hiányát már megszokhattuk egyes kényesebb külpolitikai állásfoglalás esetén. Most azonban ennél is meglepőbb dolog történt: maga az Európai Bizottság hasadt ketté az események értékelése kapcsán. Miközben Várhelyi a támogatások azonnali felfüggesztését hirdette meg, néhány nappal később Ursula von der Leyen a palesztinoknak szánt támogatások növelését jelentette be.⁴

Az eset tűnhetne egyszeri, a rendkívüli körülményeknek betudható kommunikációs bakinak is. A helyzet azonban az, hogy a konfliktussal kapcsolatos különböző, sőt ellentétes álláspontok jelenléte azóta is érezhető a Bizottság lépéseiben. Ursula von der Leyen Roberta Metsolával, az Európai Parlament elnökével közösen utazott Izraelbe a terrortámadást követő napokban, hogy személyesen jelezze szolidaritását az izraeli néppel.⁵

Von der Leyen lépése éles kritikákat váltott ki az uniós intézményekben is. Charles Michel, az Európai Tanács elnöke és Josep Borrell külügyi főképviseelő egyaránt arra hívták fel a figyelmet a látogatás kapcsán, hogy szerintük Izrael is jogsértéseket követ el, és egyenlő mércével kell mérni az egymással szemben álló feleket.⁶ Az Európai Parlament baloldali képviselői ennél is tovább léptek, és Palesztina holokausztjának nevezték az izraeli ellenlépéseket.⁷

² NAVRACSICS 2023.

³ *Áll a bál Brüsszelben a magyar biztos bejelentése miatt a palesztinok EU-segélyei körül* 2023.

⁴ SL 2023.

⁵ *Ursula von der Leyen: Európa Izrael mellett áll* 2023.

⁶ WÉBER 2023.

⁷ MANNINGER 2023.

Az ellentét a Bizottságon belül is tartósnak bizonyul. Miközben Josep Borrell külügyi főképviselő többször és egyértelműen a palesztinok mellett foglalt állást, időnként még azt a gyanút is felvetve, hogy ezzel meghamisítja a tagállamok által létrehozott közös álláspontot, addig a Bizottság elnöke mind ez ideig az izraeli álláspont melletti szimpátiájával tűnt ki.⁸ A két vezető ellentétes álláspontja mögött nemzeti és ideológiai elemek is megjelennek. Borrell, a spanyol szocialista híven tükrözi hazája és pártcsaládja palesztinbarátságát. Von der Leyen pedig német kereszténydemokrataként ugyancsak lojális szülőföldje és pártja álláspontjához.

Megtalálhatunk tehát ebben az egyetlen esetben is minden elemet, csak európai álláspontot nem. Legalábbis olyat nem, ami megalapozhatna egy egységes külpolitikai irányvonalat a válságövezetek vonatkozásában. A hiányzó egységet pedig nem lehet megteremteni többségi döntéshozattal. Ez a jövőre vonatkozó nagy leckéje a legújabb közel-keleti konfliktusról folyó és lassan káoszba fulladó nagy európai vitának.

2023. november 16.

Felhasznált irodalom

- Áll a bál Brüsszelben a magyar biztos bejelentése miatt a palesztinok EU-segélyei körül (2023). *Portfolio.hu*, 2023. október 10. Online: www.portfolio.hu/global/20231010/all-a-bal-brusszelben-a-magyar-biztos-bejelentese-miatt-a-palesztinok-eu-segelyei-korul-644693
- BARIGAZZI, Jacopo – MOENS, Barbara (2023): Josep Borrell: The EU's Undiplomatic Top Diplomat. *Politico.eu*, 2023. november 13. Online: www.politico.eu/article/josep-borrell-the-eus-undiplomatic-top-diplomat/
- MANNINGER Miksa (2023): „Palesztina holokausztjának” nevezte a baloldal a háborút az Európai Parlamentben. *Magyarnemzet.hu*, 2023. október 16. Online: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2023/10/palesztina-holokausztjanak-nevezte-a-baloldal-a-haborut-az-europai-parlamentben>
- NAVRACSICS Tibor (2022): Egy újabb nehéz év a Geopolitikai Bizottság számára. *Ludovika.hu*, 2022. január 13. Online: <https://eustrat.uni-nke.hu/hirek/2022/01/13/egy-ujabb-nehez-ev-a-geopolitikai-bizottsag-szamara>
- NAVRACSICS Tibor (2023): Ki fog itt minősített többséget létrehozni? *Ludovika.hu*, 2023. október 5. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2023/10/05/ki-fog-itt-minositett-tobbseget-letrehozni/
- SL, Laszlo (2023): Kommunikációs káosz után: az EU megháromszorozza gázai segélyeit. *Euronews*, 2023. október 16. Online: <https://hu.euronews.com/2023/10/16/kommunikacios-kaosz-eu-gazai-segely-ngo-civilek-terroristak-humanitarius>

⁸ BARIGAZZI–MOENS 2023.

Ursula von der Leyen: Európa Izrael mellett áll (2023). *HVG.hu*, 2023. október 13. Online: https://hvg.hu/vilag/20231013_Ursula_von_der_Leyen_Europa_Izrael_mellett_all

WÉBER, Balázs (2023): „Ez méészárlás” – dagad a botrány Brüsszelben Von der Leyen Izrael-politikája miatt. *Privatbankar.hu*, 2023. október 22. Online: <https://privatbankar.hu/cikkek/makro/ez-meszarlas—dagad-a-botrany-brusszelben-von-der-leyen-izrael-politikaja-miatt.html>